

A kriptovaluták szerepe a fenntartható gazdaságban

XVI. SOPRONI PÉNZÜGYI NAPOK
pénzügyi, adózási és számviteli szakmai és tudományos konferencia
Sopron, 2022. szeptember 28–30.

KONFERENCIAKÖTET

Szerkesztők:

Széles Zsuzsanna – Resperger Richárd – Szőke Tünde Mónika

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

Sopron, 2022

Közreadja:
SOPRONI EGYETEM
LÁMFALUSSY SÁNDOR KÖZGEZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Felelős kiadó: Prof. Dr. Fábián Attila
a Soproni Egyetem rektora

Szerkesztők:
Széles Zsuzsanna
Resperger Richárd
Szőke Tünde Mónika

Lektorok:

Bazsóné Bertalan Laura	Obádovics Csilla
Baranyi Aranka	Paár Dávid
Bartók István	Pappné Vancsó Judit
Jankó Ferenc	Papp-Váry Árpád
Keresztes Gábor	Széles Zsuzsanna
Kópházi Andrea	Szóka Károly
Kovács Tamás	Tóth Balázs István
Mészáros Katalin	Varga József
Németh Nikoletta	

Technikai szerkesztő:
Takács Eszter

A könyv a Soproni Egyetem és a Magyar Nemzeti Bank közötti együttműködés keretében, a Magyar Nemzeti Bank támogatásával készült.

ISBN 978-963-334-451-4 (nyomtatott)

Nyomdai kivitelezés: OOK-Press Kft.
Felelős vezető: Szűcs Judit

©Minden jog fenntartva.

TARTALOM

PLENÁRIS ELŐADÁSOK	7
Költségvetési stabilitás és gazdaságpolitikai mozgástér 2022 őszén – 2022: a növekvő kockázatok éve	
KOVÁCS Árpád.....	9
Hogyan támogatják a számvevőszékek a fenntartható fejlődési célok elérését?	
PULAY Gyula.....	23
FENNTARTHATÓSÁG A GAZDASÁG FÓKUSZÁBAN	39
Bulgária: az eurozóna 21. tagja?	
FERKELT Balázs.....	41
Egy fenntartható pénzügyi rendszer, a parciális iszlám bankrendszer szabályozása Európában	
CSEH Balázs.....	54
ZÖLD PÉNZÜGYEK ÉS ZÖLD SZÁMVITEL A GYAKORLATBAN	65
ESG szemlélet az államkötvénypiacokon	
BODÓ Regina	67
A nem pénzügyi információk közzétételi standardjai bevezetésének vállalati kihívásai	
BARTÓK István János.....	82
A 4/2013-as (I.11) kormányrendelet kapcsolata az önkormányzati alrendszert érintő reformokkal	
TÓTH Balázs.....	93
A változók dinamizálásának hatása logisztikus regresszió alapuló csődelőrejelzési modellek esetében	
SZÁNTÓ Tünde Katalin	110
A pénzügyi tudatosság vizsgálata egy primer kutatás tükrében	
BARANYI Aranka – BENCSIK Márta – CSERNÁK József.....	122
A beszámolóik összehasonlíthatósága a magyar számviteli törvény függvényében	
TÓTH Rita – KOVÁCS Tamás.....	139
Zöld pénzügyi megoldások Magyarországon	
SZÉLES Zsuzsanna – SIDLOVICSNÉ TÓTH Ildikó – BARANYI Aranka	147
Audit Planning, Literature Review	
TÓTH, Gábor – SZÉLES, Zsuzsanna	161

ZÖLD GAZDASÁGFEJLESZTÉS	
– FENNTARTHATÓ MEGOLDÁSOK	169
Lean alkalmazás a szállodaiparban	
PANKOTAY Fruzsina Magda.....	171
Szelektív hulladékgyűjtés Vas megye háztartásaiban	
MÉSZÁROS Katalin – NÉMETH Nikolett.....	178
Az egyetemi szféra piaci finanszírozásának elmúlt pár éves eredményei	
CZIRAKI Gábor	194
A környezetvédelem és a fenntarthatóság megjelenése a középiskolai	
oktatásban néhány tantárgyi példafeladaton keresztül	
RESPERGER Richárd	206
Benchmarking alapú termékfejlesztés a csomagküldő szektorban	
HACKL János.....	224
A távmunka aktuális kérdései nagyvállalatok esetében	
KERESZTES Gábor – TÓTH Dorina Anikó.....	241
A rövid ellátási láncok szerepe a fenntartható városi	
élelmiszerellátásban	
BAZSÓNÉ BERTALAN Laura.....	259
A geoparkok szerepe a helyi gazdaságfejlesztésben a Novohrad-Nógrád	
UNESCO Globális Geopark példáján keresztül	
PAPPNÉ VANCSÓ Judit.....	274
Edukációs tevékenység a TikTokon? – tapasztalatok egy pénzügyi	
tudatosság kampány példáján	
PIRGER Tamás – LIPTÁK Katalin – HORVÁTH Kata.....	288
How do Generation Y and Z Relate to the Practices of Companies	
Towards Sustainability? Focusing on Cafés and Catering Units	
Specializing in Non-Alcoholic Drinks in Sopron and Győr	
NYIKOS, Bendegúz Richárd – MÉSZÁROS, Katalin.....	296
FENNTARTHATÓ GAZDASÁG,	
FENNTARTHATÓ FINANSZÍROZÁS.....	311
Emelkedő energiaárak, kamatok és infláció hatása az alternatív	
energiát felhasználó projektek megtérülésére	
CZIPF Csongor	313
Hogyan szolgálja a közösségi finanszírozás a fenntarthatóságot?	
HORVÁTH András.....	335
A pénzügyi kultúra pénzeértékeléssel kapcsolatos hiedelmei az egri	
felsőoktatási hallgatók körében	
CSORBA László.....	348
A digitális jegybankpénz (CBDC) – mint a pénz új megjelenési formája	
– vizsgálata a felhasználói szempontok előtérbe helyezésével	
MIZSAK Márta – KERÉNYI Ádám.....	372

Miért döntünk a vállalati életciklusoknak megfelelő pénzügyi menedzselés mellett? – Kutatási részeredmények a magyar KKV-szektorban	
ANTAL Anita – KATITS Etelka	384
Az intellektuális tőkeelemek közzététele az éves jelentésekben – a tartalomelemzéses módszer problematikája	
KOVÁCS Zsuzsanna Ilona.....	406
A CSOK-támogatás addicionális gyermekvállalásra gyakorolt hatása és az újjépítésű ingatlanok családalapítást ösztönző hatása az ország nyugati és középső régióiban	
OBÁDOVICS Csilla – PLÖCHL Kata	418
Fenntartható aktív turizmus	
HOSCHEK Mónika – MÉSZÁROS Katalin – NÉMETH Nikoletta.....	442
A KRIPTOVALUTÁK ÉS A BLOCKCHAIN TÉRHÓDÍTÁSA.....	459
Blokklánc alapú technológiai újítások az egészségügyben	
KUCSÉBER László Zoltán – SÁGI Judit	461
Fashion Industry Projects Realized with the Use of Web3	
PAULOVICS, Ágnes	469
A sport pénzügyi irányai a kriptovaluták rendszerében	
FARAGÓ Beatrix – GÓSI Zsuzsanna – GAJZÁGÓ Gergő.....	489
A természetgazdálkodással összefüggő társadalmi konfliktusok és azok kezelésének gyakorlatai a hazai erdőgazdaságoknál	
BEDNÁRIK Éva – JÁMBORI Zsuzsanna – TAKÁTS Alexandra.....	503

A nem pénzügyi információk közzétételi standardjai bevezetésének vállalati kihívásai

BARTÓK István János¹

Absztrakt: A vállalatok társadalmi felelősségvállalásáról évtizedek óta folyik vita. A felelősség jelentésének és kezelésének kérdése előtérbe került a közelmúltban, a vállalatok viszonylag széles körének szóló, kötelező, a nem pénzügyi információk közzétételéről szóló Európai Uniói szabályozás részleteinek kidolgozása kapcsán. A jelentések tartalmát érintő részletek kidolgozásába belekezdett az IFRS Alapítvány berkein belül létrehozott Nemzetközi Fenntarthatósági Standardok Tanácsa (International Sustainability Standards Board (ISSB)). A munka első eredményeinek közzétételére néhány hete sor került. Ebben az írásban a kifejlesztett standardok tervezett bevezetésének a vállalatokra gyakorolt hatását elemzem vállalati gazdaságtani szemszögből.

Kulcsszavak: társadalmi felelősségvállalás, vállalati gazdaságtan, kormányzati politika és szabályozás

JEL-kódok: M14, M21, M48

Business challenges of the introduction of non-financial reporting standards

Abstract: The social responsibility of business has been disputed for decades. The clarification issue of the meaning and handling of social responsibility emerged recently, in connection to the development of details concerning non-financial disclosure regulation in the European Union which is planned to be compulsory for a relatively wide range of companies. The formulation of the details concerning the content of the reports was started by the International Sustainability Standards Board (ISSB) within the IFRS Foundation. The first results of the development have been published a few weeks ago. This paper scrutinizes the effects of introducing the newly planned standards on companies from a business economics perspective.

Keywords: social responsibility, business economics, government policy and regulation

JEL Codes: M14, M21, M48

¹ Dr. Bartók István János PhD egyetemi docens (*Associate Professor*)
Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar
(*University of Sopron Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics*)
(bartok.istvan@uni-sopron.hu)

Bevezetés

Immáron 52 év telt el Milton Friedman (1970) a New York Times hétvégi számában megjelent a vállalati felelősségről szóló, nagyhatású vitacikkének első megjelenése óta. Időközben a vállalatok viselkedése sokat változott a társadalmi felelősségvállalás tekintetében. Ezen változások azonban nem pusztán a vállalatok által felismert és elfogadott társadalmi elvárások következtében mentek végbe. Sokkal kiterjedtebbé és széleskörűbbé vált a vállalatok működésének szabályozása is. Az újonnan megjelenő fogyasztóvédelmi, környezetvédelmi vagy éppen munkabiztonsági szabályok betartását az illetékes hatóságok rendszeresen ellenőrzik is. A vállalatok ismerik ezeket a szabályokat és többnyire, be is tartják azokat. A vállalatokra vonatkozó szabályozások bővülésének egyik jelentős elemét jelentheti a nem pénzügyi információk közzétételi standardjai bevezetése, ami új kihívások elé állíthatja a vállalatokat.

A vállalati felelősségvállalás néhány közgazdasági és erkölcsi kérdése

A közgazdasági oktatásban népszerű Samuelson és Nordhaus (2016) szerzőpáros nevéhez fűződő tankönyv szerint a piacgazdaság két főszereplője a vevői illetve eladói oldalon egyaránt magán szereplő akár a háztartásokat akár pedig a termékeket előállító vállalatokat, vállalkozókat tekintjük. A piacon a tranzakciókat és a szereplők gondolkodását a piaci mechanizmus irányítja, melynek következtében az árak befolyásolják az aktorok döntéseit. A vállalatok eldöntik, hogy milyen termékeket állítanak elő; a vevők pedig kiválasztják, hogy melyik termékre szánnak pénzt. Ha minden jól megy, akkor a vállalatok nyereséget könyvelhetnek el a végén, a vevők pedig elégedettséget kapnak cserében. Ha nem sikeres a kínálati ajánlat, akkor pedig a vállalat fennmaradását veszélyeztető veszteség jelentkezik. A vevői oldalon a negatív következmény a használat során jelentkező elégedetlenség lehet.

A vállalatok arra törekednek működésük során, hogy a várakozásaik szerint jó nyereség potenciálú termékek előállítását hatékonyan szervezzék meg. A vevők törekvése a számukra rendelkezésre álló szabadon felhasználható jövedelem minél nagyobb elégedettséget biztosító elköltése a vásárlások során. Ideális esetben a piac tökéletesen biztosítaná a társadalom gazdasági szükségleteinek kiszolgálását állami beavatkozás nélkül. A valóságban, azonban különféle piaci torzulások, negatív társadalmi és környezeti hatások következtében szükség van állami szabályozásra és megjelenik az állam a kínálati és a keresleti oldalon is. Tehát, a mai gazdaságokat általában a piaci elemek és a szabályozási megoldások keverék rendszere, a vegyes működés jellemzi.

A piaci mechanizmus alkalmazása számos társadalmi előnnyel jár. Az egymással versengő eladók folyamatosan jobbítják kínálatukat a vevők számára. A verseny következtében nem csak a javak válnak jobbá és hasznosabbá,

de a vállalatok lépéseket tesznek költségeik lefaragására és növelik hatékonyságukat. A vevők egyre jobb áron, azaz javuló hasznosság-költség arány mellett, egyre jobb termékekhez jutnak hozzá.

A piacon a kínálati oldalt a vállalkozások és vállalatok képviselik. Chikán Attila definíciói szerint (2020): „az üzleti vállalkozás olyan emberi tevékenység, amelynek alapvető célja, létének értelme fogyasztói igények kielégítése nyereség elérése mellett. A vállalat az üzleti vállalkozás szervezeti kerete: a modern társadalmakban jogilag körülhatárolt olyan entitás, amelyben az alapvető cél eléréséhez szükséges tevékenységek végbemennek.”

A vállalatok, miközben tevékenységüket végzik, melynek végső célja a társadalom gazdasági igényeinek a kielégítése, kettős és egymástól elválaszthatatlan és egyidejűleg végbemenő értékteremtési folyamatot valósítanak meg (Chikán, 2003): elsősorban értéket vagy másként hasznosságot hoznak létre a fogyasztó számára, miközben, feltételezve, hogy folyamatosan működnek és az előállított javakat értékesíteni tudják, egyben a tulajdonosaik számára is értéket állítanak elő. De, mit várnak a tulajdonosok?

A nagyvállalatok létrejöttéhez és fejlődéséhez befektetőkre van szükség. Bélyácz Iván a befektetésekről szóló könyve bevezetőjében írja (2019): „a befektetés a gazdaság működésében az egyik legfontosabb vállalkozói funkció. A befektetés és beruházás egyaránt irányulhat termelő dologi tőkébe és a legkülönbözőbb értékpapírokba. A befektetés a mai és a jövőbeli gazdagság növelése érdekében történik. A beruházásra kerülő pénzalapok vagy saját tulajdonúak, vagy kölcsönvételből származnak; forrásuk a fogyasztás elhalasztása nyomán képződő megtakarítás. A befektető természetes törekvése, hogy beruházott forrásával többletjövedelmet realizáljon. A befektetőknek mindig számolniuk kell a folyamatban foglalt kockázattal. A befektetők a lehető legnagyobb hozam elérésére törekcsenek, ezt a célt azonban a kockázat korlátozza. A hozam maximalizálása és a kockázat minimalizálása egyszerre elérhetetlen cél: anélkül nem remélhető nagyobb hozam, hogy nagyobb kockázatot vállalnánk.”

A befektetők, tehát, többféle motivációval és stratégiával rendelkeznek és besorolhatóak különféle típusokba, aminek a részleteibe most nem érdemes belemenni. Ugyanakkor, abban hasonlítanak egymásra, hogy befektetéseikkel kockázatot vállalnak és ezért cserébe megfelelő hozamot várnak el.

A hagyományos közgazdasági gondolkodás, tulajdonképpen, Adam Smith óta változatlanul közelíti a vállalatok gazdasági szerepének leírásához. Ez a felfogás a megelőző korok és társadalmak elképzeléseiből képest radikális újdonságot jelent, de a kapitalista felfogást képviselő társadalmakban elfogadást nyert. Ez a helyzet, azonban változni látszik.

A fenntarthatóság szempontjainak egyre erőteljesebb megjelenése a modern társadalmakban számos kérdést vet fel a jelenleg működő gazdasági rendszerrel kapcsolatban. Szabó (2021) szemléli Sandel (2020) és Mazzucato

(2021) könyveit melyekben a szerzők a hagyományos közgazdasági gondolkodáson való túllépés lehetőségeit és módjait taglalják.

A gondolkodás középpontjában egy újfajta értékszemplélet áll, mely a közjót helyezi a középpontba. A közjó érdekében a gazdaság átalakítására javasolt megoldások jelentős szemléleti változásokat foglalnak magukban, melyek közül kiemelendő, hogy:

- a verseny helyett kooperációt javasolnak;
- a hatékonyság és teljesítmény helyett a közjó követését tűzik ki célul úgy;
- hogy az a gazdasági tervezés a gazdasági szereplőinek demokratikus bevonásán keresztül és növekvő kormányzati szerepvállalás révén valósul meg.

Ezen elképzelések megvalósítására vonatkozóan, leginkább az állami szabályozás szerepének erősítése jelenthet megoldást. De, ez a megoldás mai ismereteink szerint csak addig áll rendelkezésre, amíg összességében a piacgazdasági keretek között maradunk. Hiszen a vegyes gazdaság megszűnik, ha az állam veszi kezébe az irányítást. Ekkor a már korábban megtapasztalt tervutasításos rendszerbe (Kornai, 2012) jutunk vissza, ami néhány évtizede megbukott a világ legnagyobb részén. Másfajta elvi lehetőséget jelent, ha a gazdaság a jövőben vélhetőleg megjelenő kísérletek révén a „tisztá” piacgazdaság – vegyes gazdaság – fenntartható gazdaság fejlődésen megy keresztül anélkül, hogy visszajutna a már megismert tervgazdasági állapotba.

Az új elképzelések világosan ellentmondanak az uralkodó közgazdasági felfogásnak és számos további kérdést vetnek fel. Ha a hatékonyság nem számít a gazdasági javak előállításában, akkor mire épül a gazdasági rendszer? Ha szükségtelen a befektetők megtérülésre vonatkozó várakozásainak teljesítése, akkor ki biztosítja az erőforrásokat az átalakítási folyamathoz, amivel a javak előállítása történik? Ehhez érdemes még hozzátenni, hogy az állami szerepvállalás jelenlegi ismereteink szerint elkerülhetetlen a gazdaságban. Block és Summers (2014) felhívja a figyelmet arra, hogy ahogy a laissez faire kapitalizmus sem képes megoldani az állam visszaszorítását, úgy, a kommunizmus sem vezet az állam elsorvadásához.

Ferenc pápa 2022. július 16-án kelt üzenetében felhívja a kormányokat, vállalatokat és minden érintettet arra, hogy működjenek egymással együtt az emberi szükségletek fenntartható kielégítése érdekében. Annak érdekében, hogy megállítsuk az „élet hálójának” – a biológiai sokféleségnek, a biodiverzitásnak – pusztulását, amelyet Isten nekünk ajándékozott, arra kérjük és hívjuk a nemzeteket, hogy állapotjanak meg négy fő alapelvben:

1. világos etikai alap megfogalmazása a biodiverzitás megmentéséhez szükséges változások érdekében;

2. küzdelem a biológiai sokféleség csökkenése ellen, annak megőrzése és helyreállításának támogatása, valamint az emberek szükségleteinek fenntartható módon történő kielégítése;
3. a globális szolidaritás előmozdítása, tekintettel arra, hogy a biodiverzitás olyan globális közjó, amely közös elkötelezettséget igényel;
4. a kiszolgáltatott helyzetben lévő emberekre való figyelem, különösen is a biológiai sokféleség csökkenése által leginkább érintettekre, mint például az őslakosok, az idősek és a fiatalok.

„Isten nevében kérem a nagy ásványianyag- és olajkitermelő társaságokat, az erdőgazdálkodás, az ingatlanpiac és a mezőgazdaság vállalkozásait, hogy hagyják abba az erdők, vizes élőhelyek és hegyek pusztítását, hagyják abba a folyók és tengerek szennyezését, amivel az embereket és ételeiket mérgezik.”

Nemrég jelent meg a Magyar Nemzeti Bank gondozásában egy tanulmánykötet (Baksay et al. (szerk.), 2022), mely fenntarthatóság és a közgazdaságtan viszonyát járja körül. A bevezetőben Matolcsy György (2022) számos tézist fogalmaz meg a fenntarthatósággal kapcsolatos közgazdasági kihívásokra vonatkozóan. A tézisek közül különösen fontos jelen tanulmány szempontjából a hatodik és a nyolcadik.

A hatodik tézis szerint „a tudás forradalma végül anyagi korlátokba ütközik. Az exponenciálisan bővülő tudás általános bőséget teremt, ami egy ponton természeti és társadalmi korlátokba ütközik. Az emberiség elérkezett ehhez a ponthoz.”

Míg a nyolcadik tézisben megfogalmazott probléma felvetés szerint „a fenntarthatósági fordulat gondolati forradalommal indul. Miután az új technológiai forradalmak döntő terepe a gazdaság, így a tudás itt ütközik először anyagi korlátokba. Ezért érkezünk el a közgazdasági gondolkodás fordulatához.”

Ezek a tézisek jó összefoglalják az előttünk lévő problémák erőteljességét és a bennük rejlő rendkívüli kihívásokat.

A vállalati tevékenység megszervezése során tehát, a vevői és tulajdonosi szempontokon túl a vállalatoknak figyelembe kellene venniük, ahogy Boros és szerzőtársai (2022) megfogalmazzák, a természeti és társadalmi tőke érvényesülésének szempontjait is. Domokos László 2019-ben megjelent könyvében ehhez még hozzáteszi, hogy az állami és önkormányzati vállalatok esetében a fenntarthatósági szempontok érvényesítése a cég működésében nem egyszerűen menedzseri szerepkör. Mivel ez a vállalati kör eleve a közjó szolgáltatásban jön létre, így itt a tulajdonosi jogokat gyakorló intézmények feladata döntést hozni a felelősségvállalási kérdések tekintetében.

A jogszabályi környezet változása

Az Európai Unióban érvényben lévő jogszabályok tartalmi változásait, fejlődését jól áttekinti mind a Budapesti Értéktőzsde útmutatója (2021a), mind pedig Boros és szerzőtársai (2022) európai szemléje.

A 2019-ben megjelent Bizottsági közlemény még a korábban kialakított és kihirdetett (Európai Parlament és a Tanács 2014), a vállalatok által a saját helyzetüknek megfelelő önkéntes alapon történő információ szolgáltatás talaján áll. Ugyanakkor, a 2019-ben megjelent közleményben a már rendelkezésre álló információk alapján megjelenik a kritika is a jelentések tartalmával kapcsolatban.

A Budapesti Értéktőzsde 2021-ben közreadott irányelvei is az önkéntesség és fokozatosság alapján közelíti meg a jelentések tartalmát. A BÉT irányelvek is felhívják a figyelmet arra, hogy a világban sokféle közelítés párhuzamosan jelenik meg az ESG tartalom tekintetében, mely természetesen, megjelenik a tanácsadó cégek által kínált szolgáltatások különbözőségeiben is. Amíg nincs kötelezően előírt közelítés és tartalom, addig a cégek szabad belátásuk alapján válogathatnak a kínált szolgáltatások között is. Azonban, ha igazságosak akarunk lenni, akkor ehhez azt is hozzá kell fűzni, hogy amíg a követelmények leginkább az elvek szintjén jelennek meg, nem lehet csodálkozni azon, hogy az elvek lefordítása a gyakorlatra nagyon heterogén.

A 2021-ben megjelent Bizottsági közlemény már felhagy a vállalatok szabad döntésére alapozott jelentések közelítéssel és a kötelező tartalommal bíró, ugyanakkor, iparági szinten elkülönülő szabványok bevezetése mellett teszi le a voksot. Mindezen túl elő kívánja írni a kötelező auditot is.

A szabványosítás és auditálás, amellett, hogy irányt szab, a vállalatokat a kötelezettségek teljesítése irányába tereli nem pedig az önálló felelősségvállalás irányába hat. Egyúttal, általában véve, ez a megoldás az állami szerepvállalás növekedésének és a szabályozás erősítésnek az irányát jelenti.

Érdekes felvetéssel élnek ezen témával kapcsolatban a témához az üzleti etika oldaláról közelítő kutatók. Az üzleti etikai és a felelősségvállalási kutatók révén (Zsolnai, 2022), a legújabb pszichológiai vizsgálatok eredményeire támaszkodva megfogalmazható az az állítás, hogy az erőteljesebb szabályozás egyenesen csökkentheti a menedzseri döntések meghozatala során az egyéni morális szempontok érvényesülési lehetőségeit, mivel helyettesíti azokat gazdasági ösztönzőkkel azok számára, akik pusztán az előírásokat kívánják betartani. Tehát, a szabályozás szerepének növelése, paradox módon, nemhogy csökkenti, hanem éppen növeli az opportunistá menedzseri viselkedés kockázatát. A vita, így a megközelítések hatásossága körül is folyik a vállalati felelősségvállalás területén az utóbbi évtizedek során lefolytatott kutatások alapján.

Ehhez, azonban azt is érdemes hozzáfűzni, hogy sok vállalat Európa szerte önkéntes alapon tesz közzé ESG jelentést, miközben erre az előírások alapján nem volna köteles (Boros, 2022).

A nem pénzügyi jelentés tartalma és a vállalati és menedzsment reakciók

A nem pénzügyi jelentésekre hazánkban ma érvényes ajánlásokat a Budapesti Értéktőzsde adta ki (2021a, b) az elmúlt évben, tehát elég frissnek tekinthető szabályokról van szó. Az ajánlások belépő, közép és haladó szinten tartalmaznak javaslatokat a tőzsdei kibocsátók számára a környezeti (environmental), társadalmi (social) és irányítási (governance), azaz ESG jelentésekre vonatkozóan. Az ajánlásokban szereplő javaslat szerint a kibocsátók a 2022-ről szóló és 2023-ban megjelenő ESG jelentésükben teljesítsék legalább a belépő szint elvárásait és törekedjenek fokozatos fejlődésre és újabb szintek követelményeinek teljesítésére.

A belépő szint elvárásai szerint önálló ESG jelentés készítése javasolt. Az éves beszámolóba történő integrálás a haladó szint követelményeihez tartozik. A beszámoló megjelenésének javasolt gyakorisága éves; a negyedéves jelentéstétel a haladó szinten jelenik meg. A belépő szinten a beszámoló tanúsítása nem szükséges. Látható, hogy az ajánlások nem teszik túlzottan magasra a követelmények szintjét és a fokozatosságra helyezik a hangsúlyt. A közép szintre történő eljutás két alatt javasolt, míg a haladó szintre történő továbblépés tervezett időszükséglete három év. Vagyis a várakozások szerint, az integrált és auditált jelentés készítésére legalább öt éves felkészülési folyamat révén lesznek képesek a korábban ilyen jelentést közzé nem tevő vállalatok. Nyugodtan feltételezhető, hogy az elvárások tükrözik a jelenlegi helyzetet az ESG jelentések terén.

Az ESG jelentések tartalma tekintetében a vállalatok szabadon választhatják meg a követendő utat. A BÉT ajánlások röviden bemutatja a piacon elérhető tanácsadói szolgáltatókat, köztük a kibocsátók között a népszerűségi listát vezető Global Reporting Initiative (GRI) és a Sustainability Accounting Standards Boardot (SASB). Ez utóbbi jelentősége időközben jelentősen megnőtt.

2022 augusztusában jelentős változás állt be az ESG jelentéstétel területén azzal, hogy az IFRS Alapítvány (2022) által 2021 novemberében létrehozott Nemzetközi Fenntarthatósági Szabványügyi Testülete (ISSB) vállalta a felelőséget az SASB szabványokért. Az ISSB, tehát kiválasztotta azt a szabályrendszert, ami az iparági sajátosságokat is figyelembe veszi az ESG jelentések készítésekor és így a jövőben, a konzultációk során, egyebek mellett, az SASB szabványokat használja fel a további fejlesztésekhez.

Az ISSB azt javasolja a vállalatoknak, hogy továbbra is használják a SASB szabványokat, amíg az IFRS új fenntarthatósági közzétételi szabványai közzétételére nem kerül sor.

Mindezen, a fenntarthatósági jelentések területén végbemenő, mondhatni forradalmi változásoknak az alapjául a Bizottság 2021-ben közzétett javaslatai szolgálnak alapul. A javaslatok a korábban a jelentések tartami kérdéseivel foglalkozó vizsgálatok alapján és a Tanács (2019) felkérésére születtek meg. A Tanács a fenntarthatósági jelentésekben megjelenő információk megbízhatóságának, összehasonlíthatóságának és relevanciájának fontosságára hívta fel a figyelmet, és felkérte a Bizottságot, hogy dolgozzon ki egy európai nem pénzügyi beszámolási standardot.

A Bizottság javaslata a korábbi szabályozással összehasonlítva változást jelent több területen. A javaslat kiterjeszti a jelentéstételi kötelezettséget minden nagyvállalatra és tőzsdei kibocsátó cégre, a mikro vállalkozások kivételével. A jelentésekben közölt információkra vonatkozóan előírja bizonyosság nyújtását. A jelentés tartalma is változik, mivel részletesebben meghatározza azokat az információkat, amelyeket a vállalatoknak közölniük kell, és előírja számukra, hogy a beszámolás a kötelező uniós fenntarthatósági beszámolási standardokkal összhangban történjen. Ezen kívül azt is előírja, hogy a jelentést integrálják az éves beszámolóba és digitálisan olvasható formában tegyék közzé.

Ezen javaslatok meglehetősen hirtelen és drasztikus változásokat hoznak az érintett vállalatok számára mind szemléletileg, mind pedig a tartalmi követelmények vonatkozásában. Nyilvánvaló, hogy a vállalatok alkalmazkodása ezen változások gyors bevezetése esetén nehézkes és lassú lesz több okból kifolyólag. Amennyiben a beszállítók és vevők körében KKV-k is vannak, márpedig ez szinte teljesen bizonyos, akkor támogatni kell azokat a szükséges információk biztosításában.

A tartalmi változások kérdését exponálta a Bizottság korábbi (2019) közleménye, mely felhívta a figyelmet arra, hogy a vállalatoknak a teljes ellátási láncuk mentén, előre és hátra is megbízható és összehasonlítható, valamint releváns adatokat kell közzé tenniük. Olyanokat, melyek az érintettek teljes körének érdeklődését kielégítik.

Ez egy nyilvánvalóan parttalan követelmény, ezért szükséges az iparági standardokkal legalább részben korlátozni az információk körét. A külső érintettek érdeklődésének a körét pedig szinte lehetetlen meghatározni.

A tartalmi követelmények teljesítése tekintetében felmerül az a kérdés, hogy a nemzetközi összehasonlításra alkalmas adatokat milyen szereplők és hogyan gyűjtik? Természetesen, felmerül a ki fizeti a révészt kérdése is? Szintén érdekes kérdés, hogy példaként egy termék értékesítésekor hogyan lehet különféle adatokat begyűjteni a vevőtől?

Szintén, teljesen világos, hogy az új követelmények teljesítéséhez ki kell fejleszteni az informatikai háttérrel is, aminek természetesen van költsége. Nyilván, az auditálásra fel kell készíteni a szolgáltatókat és az ő költségeiket is állnia kell valakinek.

Nem lenne nehéz sorolni tovább a kérdéseket, melyek felmerülnek az új standardok működésével kapcsolatban. Az, mindenestre világos, hogy a szabványok fejlesztésén túl számos kérdés nemzetközi egyeztetésre vár a tényleges bevezetés előtt. A megjelenő új szabályozás, vélhetőleg, jelentősen befolyásolni fogja a vállalatok működését és kapcsolataikat és kihatással lesz a gazdaságok működésére is. Jelentős, tehát az új szabályozás megszületéséhez szükséges erőfeszítés mind a feladatok terjedelme, mind a résztvevők köre tekintetében.

Összefoglalás

A tanulmány a vállalatok nem pénzügyi jelentéstételi kötelezettségének előírásával kapcsolatos elsősorban elméleti kérdések áttekintését tűzte ki célul az Európai Unió és azon belül a magyar gazdaság kontextusában.

Az Európai Bizottság a Tanács felkérésére megkezdte a vállalatok nem pénzügyi jelentéstételi kötelezettségének szabványosítását előíró új jogi szabályozás kialakítását. Ezzel gyakorlatilag egyidőben az IFRS Alapítvány is megkezdte a nem pénzügyi jelentésekre vonatkozó iparági szabványok kialakítását a 2021 novemberében létrehozott Nemzetközi Fenntarthatósági Szabványügyi Testülete (ISSB) keretei között a már létező SASB szabványok felhasználásával.

A nem pénzügyi jelentések szabványosításával kapcsolatban számos elméleti és gyakorlati kérdés merül fel. A vállalatok működésének átalakítása a közjó szolgálata irányába az állami szerepvállalás erősítése mellett felveti a kérdést, hogy a piacgazdasági rendszer átalakításának vannak-e korlátai például az ármechanizmus és a verseny érvényesülése vonatkozásában; és ezen korlátok átlépése milyen hatást gyakorol a gazdaság működésére? Szintén érdekes kérdés, hogy a részletes és kötelező érvényű szabályozás eliminálja-e a vállalati vezetők tényleges társadalmi felelősségét? További fontos kérdés, hogy a tervezett változtatások milyen költségnövekedést okoznak majd és azok hatása milyen lesz a vállalatok és a gazdaságok versenyképességére? Ezen kérdések megválaszolása fontos részét képezi a szabályozási változások tervezésének folyamatának. Jelen kutatás feltárt és azonosított néhány olyan kulcskérdést, melyekre a szabályozás kialakításakor választ kell majd adni.

A tervezett új szabályok bevezetése előtt a felmerülő kérdések további kutatására van szükség, tekintettel arra, hogy az érvényben lévő Uniói szabályozás jelenleg inkább az általános kereteket adja meg mintsem a konkrétan teljesítendő követelményeket, így, a vállalati szempontok érvényesülésének

empirikus kutatása nehézségekbe ütközik, bár nem lehetetlen, figyelembe véve a téma globális jellegét legalábbis, a globális szabályozási tanulságok és az eltérő nemzetközi vállalati gyakorlatok vonatkozásában.

Irodalomjegyzék

A Bizottság C (2017) 4234 final közleménye.

A Bizottság C (2019) 4490 final közleménye. A nem pénzügyi jelentéstételre vonatkozó iránymutatás: Az éghajlattal kapcsolatos információk jelentésére vonatkozó kiegészítés. [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C\(2019\)4490&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C(2019)4490&lang=en)

A Bizottság C (2021) 189 final közleménye. Javaslat Az Európai Parlament és A Tanács Irányelve a 2013/34/EU irányelvnek, a 2004/109/EK irányelvnek, a 2006/43/EK irányelvnek és az 537/2014/EU rendeletnek a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás tekintetében történő módosításáról.

A Tanács (2019): következtetései a tőkepiaci unió elmélyítéséről (2019. december. 5.).

Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve (2014. október 22.) a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról.

Baksay G. – Matolcsy Gy. – Virág B. (szerk.) (2022): Új közgazdaságtan a fenntarthatóságért. Magyar Nemzeti Bank. Budapest. Letöltve: 2022.09.23. <https://www.mnb.hu/web/sw/static/file/az-uj-fenntarthato-kozgazdasagtan-hun.pdf>.

Bélyácz I. (2019): A befektetések és a tőkepiac. Akadémiai Kiadó. Budapest. ISBN: 978 963 454 417 3. DOI: <https://doi.org/10.1556/9789634544173>

BÉT. (2021a): ESG Jelentési Útmutató a Budapesti Értéktőzsde kibocsátói számára. BÉT. Budapest. Letöltve: 2021.12.19. <https://www.bet.hu/Kibocsatok/Ajanlasok-kibocsatoknak/bet-esg-/esg-guide>

BÉT. (2021b): ESG Kibocsátói Fórum – 2021. március 31. Letöltve: 2021.12.19. <https://www.bet.hu/Kibocsatok/Ajanlasok-kibocsatoknak/bet-esg-/esg-kibocsatoi-forum-2021-marcius-31>

Block, F. – Somers, M. R. (2014): The Power of Market Fundamentalism: Karl Polanyi's Critique. Harvard University Press. ISBN 0674050711

Boros A. – Lentner Cs. – Nagy V. (2022): A fenntarthatóság új szempontjai: a nem pénzügyi jelentések európai gyakorlatának elemzése. Pénzügyi szemle. 2022/2., 186–200.

Chikán A. (2003) A kettős értékteremtés és a vállalat alapvető célja. Vezetéstudomány – Budapest Management Review, 34(5):10–12.

Chikán A. (2020): Vállalatgazdaságtan. Akadémiai Kiadó. Budapest, 8.

Domokos L. (2019): Ellenőrzés – a fenntartható jó kormányzás eszköze. Akadémiai Kiadó. Budapest, 96.

- Friedman, M. (1970): The Social Responsibility of Business is to Increase Its Profits. The New York Times Magazine Sept. 13. New York. 32:173–178.
DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-540-70818-6_14
- IFRS Foundation (2022): What is the IFRS Foundation and how does it serve the public interest? Letöltve: 2022.09.20.
<https://www.ifrs.org/groups/international-sustainability-standards-board/issb-frequently-asked-questions/>
- Javaslat Az Európai Parlament és a Tanács COM(2021) 189 final irányelve (2021/0104(COD) a 2013/34/EU irányelvnek, a 2004/109/EK irányelvnek, a 2006/43/EK irányelvnek és az 537/2014/EU rendeletnek a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás tekintetében történő módosításáról.
- katolikus.hu (2022): Ferenc pápa üzenete a teremtésvédelmi imanapra – 2022. Letöltve: 2022.09.25. <https://katolikus.hu/cikk/ferenc-papa-uzenete-a-teremtésve-delmi-imanapra---2022>
- Kornai J. (2012): Mit mond a hiány és a szocialista rendszer a mai magyar olvasónak? Közgazdasági Szemle, 59(4):426–443.
- Matolcsy Gy. (2022): Új fenntartható közgazdaság (tézisek). In: Baksay G. – Matolcsy Gy. – Virág B.: Új közgazdaságtan a fenntarthatóságért. Magyar Nemzeti Bank. Budapest. Letöltve: 2022.09.23.
<https://www.mnb.hu/web/sw/static/file/az-uj-fenntarthato-kozgazdasagtan-hun.pdf>
- Mazzucato, M. (2021): Mission economy: A moonshot guide to changing capitalism New York, HarperBusiness.
- Nyikos Gy. (2022): Fenntartható finanszírozás és fejlesztés. Stratégia és szabályozás: átállás a fenntartható finanszírozási modellekre. Akadémiai Kiadó. Budapest. ISBN: 978 963 454 785 3. DOI: <https://doi.org/10.1556/9789634547853>
- Samuelson, P. A. – Nordhaus, W. D. (2016): Közgazdaságtan. Akadémiai Kiadó, 34. Budapest. ISBN: 978 963 05 9781 4.
DOI: <https://doi.org/10.1556/9789630597814>
- Sandel, M. (2020): The tyranny of merit: What's become of the common good? New York, Farrar, Straus and Girou.
- SASB (2022): Apparel, Accessories & Footwear. Sustainability Accounting Standard. The IFRS Foundation, 13. Letöltve: 2022.09.24.
<https://www.sasb.org/standards/download/?lang=en-us>
- Szabó D. (2021): Erkölcsfilozófia és közgazdaságtan. Közgazdaság, 16(4):305–314.
DOI: <https://doi.org/10.14267/RETP2021.04.21>
- Zsolnai, L. (2022): Ethics and Spirituality. In.: Altman, Y. et al. (eds.): Workplace Spirituality: Making a Difference. Berlin, Boston: De Gruyter, 75–84.
DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110711349-004>